

linger og Snegle, mens man derimod oven paa dem finder en Aflejring, der benævnes Zirphæalaget, og som indeholder Skaller af halvarktliske Dyr. Disse forskellige skalførende Dannelser findes udbredt i regelmæssige, vandrette Lag over de før nævnte højliggende Plateauer.

Zirphælaget danner Overgangen til den post-glaciale Tid (Alluvialtiden), som begynder med, at hele Landet hævedes til et højere Niveau end i Nutiden. Fra denne Periode foreligger det nedre Ferskvandsalluvium, overvejende Tørv, som paa de Steder, hvor Havet senere brød ind, danner et udpræget Lag mellem de arktiske skalførende Aflejringer nedadtil og Stenalderhavets Aflejringer opadtil. Disse, der udgør Saltvandsalluviet, bestaar af Sand eller Ler med en Mængde forskellige Skaller af næsten de samme Former, der lever ved Kysten den Dag i Dag, og de dækker hele Vendsyssels lavtliggende Sletteland. Særlig anselige Dannelser af denne Art findes paa Halvøen Grenen, der helt igennem er opstaaet i denne Tid ved den forenede Virksomhed af Havaflejring og Sandflugt. Til de ejendommeligste Terrænformer i hele Landet hører de herværende saakaldte Rimmer, lange Sandvolde, der er adskilte af mellemliggende tøvefyldte Lavninger, de saakaldte Dopper; Forfatteren forsøger at give en Forklaring paa, hvorledes disse Dannelser er opstaaede.

Over Saltvandsalluviet ligger det øvre Ferskvandsalluvium, overvejende Tørvedannelser; herhen hører nogle af de største Moser i hele Landet, navnlig den store Vildmose. I Klitterrænet er Tørven for største Delen ved Hjælp af Flyvesandet omdannet til en haard Masse, den saakaldte Martørv, der særlig viser sig i Skrænten ved Kandestederne. Til sidst omtales Flyvesandsdannelserne, blandt hvilke navnlig de storslaaede Raabjerg Miler fortjener at nævnes.

Afhandlingen, der er fornøjelig at læse, i Særdeleshed for dem, der af Selvsyn kender den omhandlede Landsdel, er forsynet med oplysende Kort og navnlig med en Mængde særdeles vellykkede Illustrationer.

O. B. Bøggild.

H. P. Steensby: *The Norsemen's Route from Greenland to Wineland*. Kbhvn. 1918. Koppels Forlag.

Foreliggende Skrift er en Særudgave af Originalafhandlingen i »Meddelelser om Grønland« LVI, kun med nogle faa Ændringer. Det er vist meget

heldigt, at det bliver udgivet saaledes, da det paa den Maade sikkert vil komme flere i hænde, og da det byder i bedste Forstand noget nyt. Skriftet bestaar af to Afdelinger. I den første gør Forf. rede for Forskningens tidligere Resultater med Hensyn til Bestemmelsen af de af Leif d. heldige og Torfin Karlsævne opdagede Lande i Amerika. Forf. tager Standpunkt til Fr. Nansens lidet begrundede Opfattelse og nærmest afviser den. De ældste Meddelelser om Opdagelsen nævnes (Adam af Bremen, Are frode). G. Storms og W. Hovgaard's og Fernalds Meninger og Resultater drøftes og kritiseres. Kilderne — Erik d. Rødes Saga og Grænlandingabáttr — betragtes nærmest i Tilslutning til det af Anmelderen hævdede.

I det andet Afsnit behandler Forf. saa Hovedspørgsmaalet — hvor Helluland — Markland — Vinland er at søge. M. H. t. de to første er hans Resultat ikke væsenlig afvigende fra tidligere Opfattelse, idet han mener at begge er Dele af det østlige og sydlige Labrador, Markland dog nærmest Strækningen fra Belle Isle-Cape Whittle.

Jeg tør maaske indskyde den Bemærkning, at, uagtet jeg tidligere paa det nærmeste har sluttet mig til G. Storms Opfattelse, var der altid en Ting paafaldende for mig, nemlig det, at Opdagerne, der havde sejlet langs Labradorkysten, ikke blev ved med at følge Kysten, altsaa ikke sejlede ind i St. Lawrencebugten, men tværs over Strait of Belle Isle og over til Newfoundland. Det er denne (af mig aldrig fremsatte) Tanke, som Forf. nu fremsætter og han søger at bevise, at det er den eneste naturlige Maade at tænke sig Sagen paa. Opdagerne er sejlede ind gennem det nævnte Stræde og videre langs Kysten ind i St. Lawrencefjorden. Han paa-viser Punkt for Punkt, hvorledes alt synes her at passe til Sagaens Beskrivelser. Furðustrandir bliver da Sydkysten af Labrador omtr. til Saguenay River. Strømfjorden passer fortræffelig paa St. Lawrencefjorden og Strømøen bliver Hare Island. Selve Vinland er at søge paa Sydkysten omkring St. Thomas (Kort ledsager Bogen); her passer alt godt til det i Sagaen omtalte Hóp. Det kan, forekommer det mig, ikke nægtes, at denne Løsning er overordenlig tillalende og ubetinget den sandsynligste, som endnu er fremkommen. Jeg tror, det er lykkedes Forf. at give den definitive Løsning af det meget omtvistede Problem. At der alligevel er et Par Vanskeligheder, ligger saa at sige i Sagens Natur. Det vilde være langt mærkeligere, om de

ikke var der, men de er af en ret underordnet Art, saa at de ikke kan rokke ved Hovedresultatet.

Forf. kommer naturligvis ogsaa ind paa Spørgsmaalet om »Skrællingerne«s Nationalitet. Han er mest tilbøjelig til at antage, at det er en Indianerstamme, der hovedsagelig er tale om, men mulig ogsaa Eskimoer (de, hvis Børn blev tagne af Opdagterne og af hvis Sprog der anføres fire Ord, som W. Thalbitzer har forsøgt at forklare som Eskimo Ord). I og for sig er der intet unaturligt i dette. Dette Spørgsmaal maa dog vel snarest stadigt siges at være aabent. I denne Forbindelse kommer Forf. noget ind paa Legen Lacrosse, der i den senere Tid har spillet en vis Rolle. Dette burde helst aldrig være blevet bragt ind i Diskussionen, da det sikkert intet som helst har at gøre med Forholdet mellem Nordboer og Eskimoer, ialfald ikke m. H. t. Tiden for Opdagelsesrejserne.

Der kunde fremdrages flere Enkeltheder i denne smukke Afhandling, f. Eks. Forklaringen af »Enføddingen« i Sagaen. Endelig kan bemærkes, at Forf. i Begyndelsen af det første Afsnit sammenligner Nordboerne som Søfarere med Fønicierne og i Beg. af det andet Afsnit omtales Sejladsen fra Grønland til »Vinland«; han paaviser, at Ruten fra Vesterbygden var den heldigste, netop den, der valgtes.

Prof. Steensbys Skrift kan paa det bedste anbefales alle dem, der interesserer sig for Spørgsmaalet. I Amerika er der stadig mange, der gør det. Nu rejses derovre paa en Rigmands Bekostning en Statue af Torfin Karlsævne, udført af den islandske Billedhugger, Einar Jonsson. Derovre maa Spørgsmaalet være aktuelt, og derfor vil dette Skrift gøre sin Nytte og virke vejledende, formentlig ogsaa overbevisende.

Finnur Jonsson.

Ragnar Numelin: Orsakerna till folkvandringarna på lägre kulturstadier. En sociologisk Studie. Helsingfors 1918.

Man forbavsedes unægtelig ved i 1918 og endog paa et Tidspunkt af dette Aar, da man troede, at Finland endnu kæmpede med Kaos i sit eget Indre, at modtage fra Universitetet i Helsingfors et videnskabeligt Værk, omhandlende Aarsagerne til Folkevandringerne paa lavere Kulturstadier. Et lille Udslag havde den ualmindelige Situation dog givet sig med Hensyn til Bogen,

idet Forfatteren paa Titelbladet betegnes som Magister og Reserveløjtnant.

Det er ikke de historisk kendte Folkevandringer, som Forfatteren har behandlet. Han gaar til Naturfolkene eller til de mere primitive Kulturer for at udfinde, hvad det er for Kræfter, der sætter Folkestrømmene i Bevægelse, eller for at tale mere almindeligt, hvorfor Naturfolkene som Regel er saa ustabile og lidet bofaste i deres Tilknytning til Jordbunden.

At denne Ustabilitet, der medfører stadige Forskydninger mellem Stammerne og let gaar over til virkelige Vandringer, i væsentlig Grad er betinget af Erhvervskulturens Art hos Naturfolkene, ligesom at disse Forskydninger og Vandringer i første Linie bestemmes ved de geografiske Forhold, er Sandheder, som næppe bestrides af nogen virkelig Forsker.

Imidlertid er der nogle, og til dem hører den finske Forfatter, der mener, at Etnografi og Geografi ikke kan give udtømmende Forklaring paa Aarsagen til Vandringer og Omflytninger selv paa de ældste Stadier, men at et Mennesket iboende Instinkt eller en Slags Vandringsdrift fra Begyndelsen har været medbestemmende. Som de vigtigste almindeligt anerkendte Vandringsaarsager nævner Forfatteren selv Næringsbehovet, Selvopholdelsesdriften, geografiske Omstændigheder, krigerske Aarsager, Paatrængning af andre Folk, Handelsmotiver, sociale, politiske og religiøse Aarsager; men desuden betragter han det som sin Hovedopgave at fremdrage Betydningen af en særlig medfødt Vandringsdrift.

En saadan Opgave er selvfølgelig i sig selv meget vanskelig. Hvorledes skal man i det hele taget afgøre, om en iagttaget Folkebevægelse skyldes en saadan Drift eller en eller anden af de ovennævnte Aarsager eller maaske et indviklet Komplex af flere samvirkende Aarsager. — Det siger sig selv, at Videnskaber som Etnografi og Antropogeografi ved et Studium af Folkevandringerne i hvert Fald til en Begyndelse maatte have fæstet Hovedinteressen ved andre Aarsagsgrupper end den her særlig fremdragne; en Etnograf eller en Antropogeograf vilde i de fleste Tilfælde have begyndt med at studere enkelte konkrete Folkevandringer for at udfinde deres Aarsager, og han vilde da først faa Øje paa de rent materielle Aarsager, der ved alle Vandringer spiller deres Rolle.

Den videnskabelige Fremgangsmaade, der an-